

Innholdsfortegnelse

Innledning & bakgrunn	1
Sammendrag av aktiviteten i 2006	3
Aktiviteten i 2006	5
Innspill fra departementene, politikere og massemediene i 2006	15
Anbefalinger for arbeidsoppgaver til en permanent plattform	17
Forslag til aktivitetsplan for 2007	22
Regnskap for prosjektet	27
Oversikt over vedlegg	28

Rapporten er tilgjengelig på Internett

<http://oslovet.veths.no/platform>

Innledning & bakgrunn

Stortingsmelding nr 12 (2002-2003) om dyrehold og dyrevern slår fast at 'Landbruksdepartementet vil bidra til at det opprettes en nasjonal plattform, et kompetansesenter, for alternativer til bruk av dyr i forskning' (<http://odin.dep.no/lmd/norsk/publ/stmeld/020001-040004/index-dok000-n-n-a.html>).

En nasjonal plattform skal være et forum som forsøker å oppnå konsensus mellom de fire interessepartene rundt dyreforsøk:

- Det akademiske miljøet
- Dyrevernsbevegelsen
- Forvaltningen
- Industrien

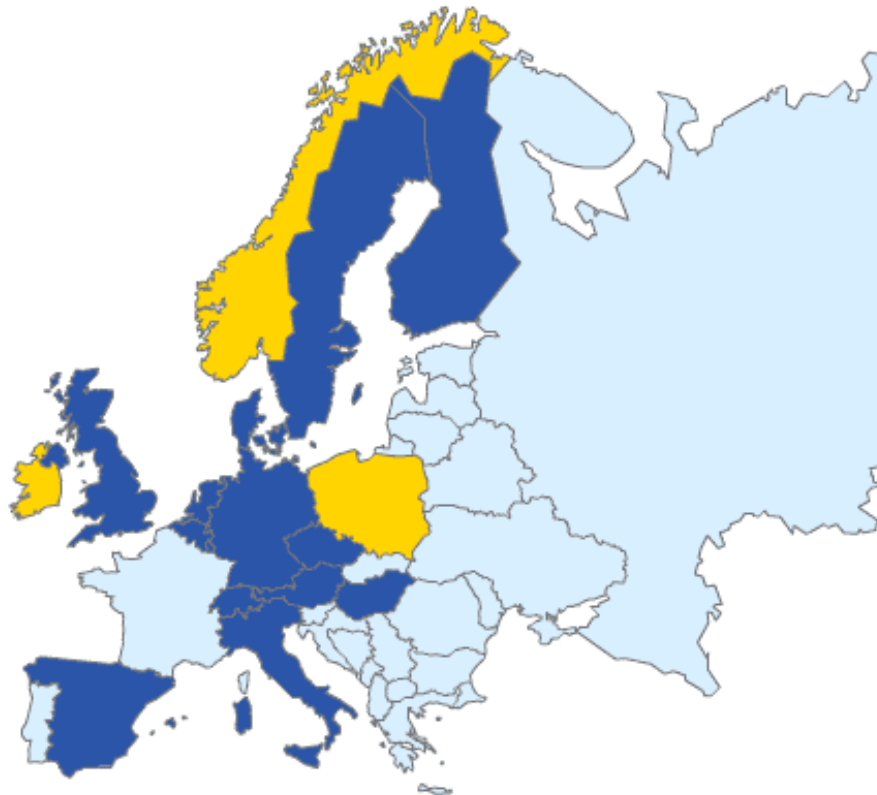
Det er dannet en egen organisasjon, med sete i Brussel, for å støtte de enkelte europeiske landene i etableringen av nye plattformer, og for å stimulere til nye plattformer.

Organisasjonen heter *ecopa* (European Consensus-Platform on Alternatives, <http://www.ecopa.eu>). Plattformer som ønsker anerkjennelse av *ecopa* må bestå av representanter fra alle de fire interessepartene og må ha statutter som er i pakt med *ecopas*

retningslinjer. Pr. 31. desember 2005 har 13 europeiske land *ecopa*-anerkjente nasjonale plattformer og 3 land (bl.a. Norge) har observatørstatus:

- Full member state
- Associated platform

I et notat datert 4.november 2004 ga Mattilsynet (MT) Norges veterinærhøgskole (NVH) v/Forsøksdyravdelingen i oppdrag: 'å lage en midlertidig løsning og bidra til å legge grunnlaget for etablering av plattformen' (vedlegg 1).

Prosjektet '**Etablering av midlertidig nasjonal plattform for alternativer til dyreforsøk**' ble initiert gjennom en kontrakt mellom NVH og Mattilsynet som gjaldt for perioden 1. desember 2004 – 31. desember 2005, med en kostnadsramme på kr. 1.000.000 + m.v.a. En ny kontrakt, med en ramme på kr. 400.000 + m.v.a., for perioden 01.01. – 31.12 2006 ble undertegnet den 31. mai 2006 (vedlegg 2). Kontrakten bygger både på notatet fra 4.11.04 og på et brev fra MT til NVH datert 14.07.05 (vedlegg 3). Sistnevnte brev omtaler et forsknings- og utviklingsfond for alternativer til dyreforsøk, som MT er blitt bedt om å etablere på oppdrag fra Landbruks- og Matdepartementet (LMD). Kontrakten for 2006 inneholdt bl.a. 9 konkrete arbeidsområder. En fremdriftsplan ble laget i henhold til disse 9 områdene (se vedlegg 4), med en del tilleggsaktiviteter, og resultatene av dette arbeidet er presentert i denne

rapporten. I henhold til kontrakten ble det oversendt statusrapporter til Mattilsynet i juni og september 2006 (disse er tilgjengelige på <http://oslovet.veths.no/plattform>). Kopier av statusrapportene ble sendt både til LMD og til Fiskeri- og kystdepartementet (FKD).

NVH publiserte en sluttrapport for arbeidet i perioden 1.12.04 – 31.12.05 i desember 2005 (ISBN nr. 82-7725-118-1), tilgjengelig på

<http://oslovet.veths.no/dokument.aspx?dokument=228>

Denne rapporten for 2006 kan med fordel leses sammen med rapporten for 2005.

‘Alternativer’ til dyreforsøk omtales ofte internasjonalt som tiltak innenfor “de tre R’ene” (Russell & Burch, 1959, <http://oslovet.veths.no/publikasjon.aspx?publikasjon=6163>):

- **Replace** - erstatte dyreforsøk med alternativer uten bruk av dyr
- **Reduce** - redusere antallet forsøksdyr og antallet dyreforsøk til et minimum
- **Refine** - forbedre dyreforsøk som må gjennomføres, slik at de holder best mulig vitenskapelig standard med et minimum av lidelse hos dyrene

Mattilsynet nevner de tre R’ene eksplisitt i deres oppdrag til NVH.

Mattilsynet og departementene har blitt holdt løpende orientert om fremdriften i prosjektet bl.a. gjennom statusrapportene, ved nært samarbeid med sekretariat i Forsøksdyrutvalget (FDU), ved deltagelse i et møte i LMD (31. august) og ved telefonisk kontakt med flere ansatte. Aktiviteten i prosjektet har fortløpende blitt publisert på Forsøksdyravdelingens Internettsider (<http://oslovet.veths.no/plattform>) slik at det har vært tilgjengelig både for Mattilsynet og andre gjennom året.

Personalet knyttet til prosjektet

Ansatte ved Forsøksdyravdelingen NVH:

dr.med.vet. Renate Johansen, som var engasjert i prosjektet i 100% stilling i 2005, har gått over i en post-doc stilling og ble derfor engasjert i kun 20% stilling i 2006 (1.1.-31.12).

Førstekonsulent Karina Smith har gitt bistand på flere områder, bl.a. som sekretær for plattformkonferansen som ble arrangert 17. oktober 2006, i tillegg til hennes arbeid med Internett-sidene til Forsøksdyravdelingen. Hun er ansvarlig for NORINA- og TextBase-databasene (<http://oslovet.veths.no/NORINA> og <http://oslovet.veths.no/textbase>).

Dyrepleierne ved Forsøksdyravdelingen har utviklet presentasjonene av ulike praktiske teknikker på forsøksdyr på Internett: <http://film.oslovet.veths.no>

Forsøksdyravdelingens leder Adrian Smith har ledet prosjektet.

Øvrige personer:

stud.med.vet. Kristine Aasland har analysert det nye appendiks A til Europakonvensjonen ETS 123 (vedlegg 6).

stud.med.vet. Mette Bjørge, bibliotekets avdelingsleder Anne Cathrine Munthe og hovedbibliotekar Kirsti Strengenhagen har analysert beskrivelsene av dyreforsøk i 160 vitenskapelige artikler (vedlegg 12).

Forsker Unni Grimholt, NVH, hadde et innlegg av relevans til plattformprosjektet og dette er gjengitt i rapporten (vedlegg 14). Hun var ordstyrer under plattformkonferansen den 17. oktober 2006 (vedlegg 22).

Jurist Live Kleveland, Dyrevernalliansen, ble benyttet som samarbeidspartner og konsulent i flere anledninger.

En referansegruppe med representanter fra alle de største forskningsinstitusjonene som anvender forsøksfisk samt enkelte pattedyravdelinger ble opprettet i 2005 for å være støttespillere i prosjektet og sikre informasjonsflyten til disse institusjonene (vedlegg 5).

Sammendrag av aktiviteten i 2006

Den midlertidige plattformen har drevet sin virksomhet i henhold til føringene i kontrakten med Mattilsynet. I det neste avsnittet er denne aktiviteten beskrevet i mer detalj. Anbefalingene nedfelt i plattformens rapport fra desember 2005 er også viet mye oppmerksomhet. Mattilsynet leverte konkrete anbefalinger for etableringen av såvel en permanent plattform og et forsknings- og utviklingsfond, i tråd med anbefalingene fra politisk hold, i juli 2006. Plattformen, men ikke fondet, er nevnt i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2007, under poster tilhørende både LMD og FKD. Pr. 31. desember 2006 er det imidlertid ikke kommet konkrete signaler fra departementene om når en permanent plattform eller fond kan etableres, og heller ikke hvor mye som er tenkt bevilget til disse tiltakene. Plattformprosjektet har derfor brukt tiden etter innleveringen av forslagene til å arbeide med tiltak som prosjektet selv har definert som viktige i sin rapport fra 2005.

Aktiviteten i 2006

Overskriftene i denne oppsummeringen tilsvarer de 9 punktene som er nedfelt i kontrakten mellom NVH og Mattilsynet for 2006 (vedlegg 2):

1. Videreføre den midlertidige platformen for alternativer til dyreforsøk i samarbeid med oppdragsgiver

- a. Europarådet vedtok den 15. juni 2006 en omfattende revisjon av Appendiks A til den europeiske forsøksdyrkonvensjonen (*European Convention for the Protection of Vertebrate Animals used for Experimental and other Scientific Purposes, ETS 123*) som Norge (som første land) ratifiserte 18. mars 1986 (http://www.coe.int/T/E/Legal_affairs/Legal_co-operation/Biological_safety_use_of_animals/Laboratory_animals/draft%20revisio n%20of%20Appendix%20A.asp#TopOfPage). Appendiks A inneholder detaljerte artsspesifikke retningslinjer for hold og stell av forsøksdyr. Det nye appendikset trer i kraft i Norge 15. juni 2007. Det er viktig at forvaltningen og alle norske forsøksdyravdelinger, kjenner innholdet i dette og implementerer endringene tidsnok. Forsøksdyravdelingen har laget en oversikt over de viktigste forskjellene mellom det gamle og det nye appendikset, og konsekvensene som disse har for norske forsøksdyravdelinger, se vedlegg 6. Oversikten er distribuert til alle avdelingene og sendt til FDU i januar 2007.
- b. Et av de viktigste tiltakene i den reviderte appendiksen til europakonvensjonen, er et påbud om et system for helsemonitorering ved enhver forsøksdyravdeling. NVHs forsøksdyravdeling ved Jeffrey Needham har laget et utkast til hvordan denne utfordringen kunne løses i Norge. Utkastet er for tiden gjenstand for interne diskusjoner og kvalitetssikring på avdelingen, men vil bli sirkulert til dyreavdelingene tidlig i 2007.
- c. I forbindelse med utarbeidelse av NVHs nye retningslinjer for etikk i forskningen tok Forsøksdyravdelingen opp spørsmålet om bevilgningen av forskningsmidler til prosjekter som kunne resultere i dyreforsøk. Søknader om midler fra Forskningsrådet behandles i NFR uten at den lokale ansvarshavende eller FDU automatisk kobles inn. Dette kan skape problemer for den ansvarshavende dersom han/hun ikke er enig i NFRs vurderinger. Det er viktig at denne problemstillingen gjøres kjent for såvel NFR som de andre partene. Saken ble tatt opp med en

representant for NFR under plattformkonferansen den 17. oktober 2006 (se punkt 6 nedenfor).

- d. Forsøksdyravdelingen har tidligere utgitt et generelt kompendium om forsøksdyrlære (norsk og engelskspråklige versjoner) og et kompendium i forsøksdyrlære beregnet spesielt for fiskeforskere. Den engelskspråklige versjonen og kompendiet for fiskeforskere ble gjort tilgjengelige på Forsøksdyravdelingens Internettisider i 2005:
<http://oslovet.veths.no/fag.aspx?fag=60>. I 2006 har avdelingen konvertert det engelskspråklige kompendiet til et nytt format som er kompatibelt med dagens programmer og det legges ute på disse Internettisidene i januar 2007. Kapitlene i alle tre kompendiene er i tillegg blitt konvertert til pdf-format, hvilket gjør det mye enklere å redigere og trykke oppdaterte versjoner av kompendiene. Avdelingen har kjøpt inn nødvendige programvare til dette formålet, og har i tillegg benyttet den til å publisere en rekke andre dokumenter av relevans til plattformarbeidet. Statistikken over hvilke dokumenter på Internettisidene som leses mest, viser at kompendiene (dokumentnavn 'compedia') er svært populære (vedlegg 7).
- e. Kompendiet innen forsøksdyrlære for fiskeforskere er fra 1999 og er skrevet på norsk. Arbeidet med oppdatering og oversetting til engelsk fortsetter. De to første kapitlene ble publisert i form av rapporten *Acts and Regulations concerning the Care and Use of Fish in Norwegian Research* i 2005 (<http://oslovet.veths.no/FishLaws.pdf>) og *Guidelines for Health and Welfare Monitoring of Fish used in Research* (trykket i tidsskriftet *Laboratory Animals* i oktober 2006 (<http://www.lal.org.uk/pdf/Files/GuidelinesFish.pdf>, vedlegg 8). Artikkelen som skal erstatte det siste kapitlet i kompendiet er publisert tidligere (Brattelid T & Smith AJ (2000) Guidelines for reporting the results of experiments on fish, *Laboratory Animals*, 34:131-135, <http://www.lal.org.uk/guidelines.html>). Arbeidet med å samle nye referanser til de resterende kapitlene fortsetter, og all ny informasjon legges fortløpende ut på Internett:
<http://oslovet.veths.no/dokument.aspx?dokument=208>
- f. Forsøksdyravdelingen har for egne midler ferdigstilt sine nye Internettisider (vedlegg 9), som inkluderer alt som er publisert om plattformarbeidet siden prosjektet begynte i 2004. En nyhetstjeneste er dessuten lagt inn, slik at omtaler av dyreforsøk og alternativer i europeiske medier lett kan overvåkes:
<http://oslovet.veths.no/artikler.aspx>. Internettisidene ble kåret til "Website of the

- month” i mai 2006 av det europeiske tidsskriftet *Lab Animal Europe* og fikk maksimumspoeng for alle kriteriene (brukervennlighet, innhold, oppdatering, visuelt inntrykk).
- g. Arbeidet med NORINA databasen, med informasjon om over 3.800 audiovisuelle hjelpemidler som kan brukes som alternativer eller supplementer til bruken av dyr i undervisning og opplæring, fra grunnskolen til universitetsnivå, fortsatte i 2006. Databasen er bygget opp og vedlikeholdt av konsulent Karina Smith v/Forsøksdyravdelingen siden 1991, og ble i 2005 overført til en ny internettløsning som gir økt brukervennlighet og driftssikkerhet (vedlegg 9).
  - h. Karina Smith har også utviklet databasen Textbase, som inneholder informasjon om over 1.000 bøker innen emner relaterte til alternativer og forsøksdyrlære. Denne databasen er også flyttet til den nye internettløsningen (vedlegg 9).
  - i. Et manuscript med tittel *The NORINA and TextBase Website: new design and possibilities* som beskriver Internettssidene til NVHs forsøksdyravdeling er blitt trykket. Manuscriptet er blant Proceedings fra World Congress on Animal Use and Alternatives, Berlin, august 2005 (<http://www.ctw-congress.de/act2005>, se vedlegg 10).
  - j. Forsøksdyravdelingen har ansvaret for opplæring av veterinærstudenter og dyrepleierstudenter ved NVH i forsøksdyrlære. I tillegg har avdelingen påtatt seg et nasjonalt ansvar for opplæring av forskere og teknikere som er involvert i dyreforsøk, ved å arrangere kurs for de ulike kategorier siden 1980-tallet. I 2006 har avdelingen arbeidet med å legge mer undervisningsmateriale ute på Internett. For eksempel er det utarbeidet digitale videofilmer og diasserier som viser de vanligste prosedyrer på gnagere og kaniner (<http://film.oslovet.veths.no>). Dette arbeidet vil fortsette i 2007.
  - k. *Norsk veterinærtidsskrift* utga i januar 2006 et temanummer om dyrevelferd. Renate Johansen var førsteforfatter på en artikkel om fiskevelferd med tittel: *God helse er viktig for fiskens velferd*, se vedlegg 11. Hovedfokus i artikkelen er god helse som en nyttig indikator på god velferd, samt behovet for bedre velferdsindikatorer.
  - l. En artikkel om hvordan forsøkfisk bør rapporteres er tidligere publisert av Forsøksdyravdelingen (Brattelid T & Smith AJ, 2000, Guidelines for reporting the results of experiments using fish. *Laboratory Animals*, 34, 131-135, <http://www.lal.org.uk/pdf/files/fish.pdf>). Som en oppfølger av dette arbeidet er det i plattformprosjektet samlet inn data til en ny artikkel om rapportering av både fisk

og pattedyr i vitenskapelige artikler. De foreløpige resultatene ble presentert som poster på *The 5th World Congress on Alternatives and Animal Use in Life Sciences* i Berlin i august 2005 og er tilgjengelig på Internett:

<http://oslovet.veths.no/dokument.aspx?dokument=163>. Et fullstendig manuskript om denne saken er under utarbeidelse og utkastet vedlegges (vedlegg 12).

- m. Forsøksdyravdelingen har fullført arbeidet med oppdatering av to kapitler i Felleskatalogen for veterinærmedisinske preparater til dyr (<http://www.felleskatalogen.no>). Kapitlene er Medikamentell smertebehandling av huspattedyr (Ranheim B., Haga H.A., Smith A.J. & Søli N.E) og Sedasjon, immobilisering av pattedyr og fugler (Arnemo J.M., Ranheim B., Haga H.A., Smith A.J. & Søli N.E.). Forsøksdyravdelingen har etablert en egen Internettside hvor oppdateringer som gjelder forsøksdyr raskt kan legges ut: <http://oslovet.veths.no/farmaka>
- n. Det ble utarbeidet svar til et europeiske spørreskjema om forskningsaktivitet innenfor alternativer til dyreforsøk i testing (vedlegg 13).
- o. Unni Grimholt hadde et innlegg med tittel *Tilgjengelighet og begrensninger m.h.p. dagens forsøkslaks* ved Programkonferansen HAVBRUK 2006, arrangert av Norges Forskningsråd i Bergen 29. - 31. mars 2006 (vedlegg 14). Temaet, som hun også presenterte under konferansen arrangert av plattformen på Gardermoen i mai 2005 (*Harmonisation of the Care & Use of Fish in Research*, <http://oslovet.veths.no/fish>), angår problemene knyttet til mangelen på genetisk standardiserte laksefisk til bruk i kontrollerte forsøk. Resultatet er at mange flere dyr må brukes for å få statistisk signifikante resultater. En metode å skape genetisk identiske forsøksfisk, under utarbeidelse på NVH, ble presentert. Innlegget er tilgjengelig på plattformens Internettssider (<http://oslovet.veths.no/dokument.aspx?dokument=251>).
- p. Renate Johansen var invitert av Akvaveterinærforeningen til å holde foredrag om både fiskevelferd og bruk av fisk i forskning på Veterinære Fagdager i Trondheim i juni 2006. Hennes innlegg hadde tittel: *Trenger vi færre eller flere forsøksfisk?* og er gjengitt som vedlegg 15.
- q. Renate Johansen har holdt foredrag med tittel *Fish in research: The Norwegian perspective* ved årsmøtet til LAVA (Laboratory Animal Veterinarians Association) i Storbritannia 7. september. 2006 (vedlegg 16).

- r. *ecopa* arrangerte sitt andre eSI-workshop (*ecopa* Science Initiative) (<http://www.uv.es/~jcastell/indexESI.htm>) for yngre forskere i Alicante, Spania i tiden 29.-30. september 2006 (programmet er tilgjengelig på http://www.ecopa.eu/download.php?file=eSI_program_2006.pdf). Målet med møtene er å gi yngre forskere anledningen til å presentere sine forskningsprosjekter til eldre forskere som har erfaring i implementeringen av de tre R'ene. Som *ecopa*-observatør ble Norges midlertidige plattform invitert til å sende to deltagere til møtet. Dette ble kunngjort for alle landets forsøksdyravdelinger og to norske forskere deltok. Deres rapport vedlegges (vedlegg 17).
- s. Adrian Smith holdt et innlegg med tittel *Are we using too many, or too few, fish in research?* under konferansen "Do experimental animals have a future?" som ble arrangert i Bilthoven, Nederland den 4. oktober 2006 (se vedlegg 17).
- t. Adrian Smith deltok på *ecopas* 7. årsmøte i Brussel i tiden 24.-26. november 2006 (http://www.ecopa.eu/download.php?file=7th_ecopa_workshop_programme.pdf). Han holdt et innlegg som beskrev arbeidet utført av den midlertidige norske plattformen (vedlegg 19).
- u. Det er sendt forslag om et innlegg om den nasjonale plattformen og pengefondet til Husdyrforsøksmøtet, 14.-15. februar 2007 på Lillestrøm.

2. Utrede kostnadene forbundet med en permanent plattform, og etter oppdragsgivers aksept å etablere en slik plattform med interimsture, godkjent av *ecopa*

- a. Et forslag til organiseringen av en permanent norsk plattform og et statlig, politisk-uavhengig pengefond ble utarbeidet allerede i 2005 (<http://oslovet.veths.no/dokument.aspx?dokument=228>) og har vært tilgjengelig siden den tiden på den midlertidige plattformens Internetsider (<http://oslovet.veths.no/platform>). På forespørsel fra Mattilsynet sendte Forsøksdyravdelingen et brev til MT den 11. mai 2006 med forslag til organisering og budsjett for både en permanent plattform og et forsknings- og utviklingsfond for alternativer. Mattilsynet sendte forslag om plattformen, basert på dette brevet og rapporten fra 2005, til LMD med kopi til FKD den 16. juni 2006 (vedlegg 20) og et tilsvarende brev om fondet den 27. juli 2006 (vedlegg 21).
- b. Navnet for den permanente plattformen er blitt diskutert med *ecopa* under deres årsmøte i Brussel i november 2006. Idet den danske plattformen heter *Dancopa*

og den svenske plattformen *Swecopa* var det stor forståelse for at navnet *Norecopa* vil være passende for den norske plattformen. Forsøksdyravdelingen har derfor registrert følgende domenenavn på Internettet:

<http://www.norecopa.no>

<http://www.norecopa.net>

<http://www.norecopa.org>

<http://www.norecopa.com>

<http://www.norecopa.info>

<http://www.norecopa.eu>

Alle disse navnene er lenket til Internettssidene til den midlertidige plattformen, <http://oslovet.veths.no/platform>, inntil den permanente plattformen er etablert.

c. NVH har betalt årsavgiften til *ecopa* for 2005 og 2006.

3. Foreslå driftsformen for et permanent forsknings- og utviklingsfond for alternativer til dyreforsøk, og i tillegg gjennomføre en vurdering av hvordan det tilsvarende svenske fondet er organisert og hvordan det fungerer i praksis

- a. Den europeiske interesseorganisasjon for nasjonale plattformer, *ecopa* (*European Consensus-Platform for Alternatives*, <http://www.ecopa.eu>), ble stiftet i 1998. En omfattende kartlegging av de eksisterende *ecopa*-plattformene ble utført i 2005 og resultatene er oppsummert i rapporten *Platforms and Funds for Alternatives to Animal Experimentation* (<http://oslovet.veths.no/platform/report/ecopaplatforms.pdf>). Rapporten gir en oversikt over eksisterende plattformer og fond i ulike land. Oppbygging og arbeidsmåte for plattformene er tilpasset det resterende nettverket som finnes i landet for øvrig. Rapporten *A Norwegian Platform for Alternatives to Animal Experimentation* (<http://oslovet.veths.no/platform/report/norecopa.pdf>) fra 2005 foreslår hvordan en permanent norsk plattform kunne organiseres og etableres. Rapporten begrunner valg av organisasjonsmodell, foreslår en organisasjonsstruktur og forankrer konklusjonene i gjeldende norsk lovgivning. Forsøksdyravdelingens brev til Mattilsynet av 11. mai 2006 inkluderte forslag til driftsform for fondet og en vurdering av det svenske fondet. Mattilsynet sendte forslag til dette til LMD med kopi til FKD den 16. juni 2006 (vedlegg 20).
- b. Forsøksdyravdelingens brev av 11. mai 2006 til Mattilsynet med forslag til organisering av en permanent plattform og fond inkluderte et forslag til driftsform

for fondet og en vurdering av det svenske fondet. Mattilsynets brev av 27. juli 2006 til LMD med kopi til FKD inneholder de samme vurderingene, se vedlegg 21.

- c. Forsøksdyravdelingen tar sikte på å opprette spesiell kontakt med den svenske plattformen for alternativer (http://www.stifud.se/forskarrummet/plattform_for_alternativ.php) i 2007, med sikte på å lære fra deres erfaringer. Det var meningen å besøke det britiske National Centre for the Three Rs (<http://www.nc3rs.org.uk>) den 10. juli 2006 mens Adrian Smith var i London i forbindelse med et annet møte. På grunn av en teknisk feil med epostforsendelser ble kontakten med senteret uheldigvis brutt under planleggingen av besøket, slik at det ble oppfattet (galt) at senteret ikke kunne ta ham imot. En representant for senteret kom imidlertid til plattformkonferansen på Adamstua den 17. oktober 2006 (se punkt 6 nedenfor) og presenterte senterets arbeid. Denne presentasjonen vil være en kraftig inspirasjon til arbeidet med en norsk plattform. I tillegg diskuterte Adrian Smith senterets funksjon med lederen Vicky Robinson i Brussel i november under *ecopa*-møtet (se pkt. 1(t) ovenfor).

4. Etter oppdragsgivers aksept å etablere apparatet for fondet slik at kapital kan tilføres

- a. Etablering av et permanent fond venter på behandlingen i LMD og FKD av forslaget oversendt fra MT den 27. juli 2006.
- b. Tidlig i 2007, i påvente av departementenes behandling av statsbudsjettet for 2007, vil den midlertidige plattformen utrede mulige kandidater for et interimstyre og valgkomité, samt invitasjonsbrev til disse.

5. Foreta en vurdering av hvem/hva som kan være potensielle finansieringskilder for fondet

- a. En vurdering av potensielle finansieringskilder inngår i Forsøksdyravdelingens brev av 11.05.06 (vedlegg 19) til Mattilsynet, og vil bli supplert med nye vurderinger i 2007.
- b. Plattform-prosjektet ønsker ikke at det skal oppstå misforståelser eller konflikter mellom et slikt fond og andre finansieringskilder som f.eks. Forskningsrådet. Saken ble derfor drøftet med en representant for NFR under plattformkonferansen

den 17. oktober (se neste punkt).

6. Arrangere en konferanse for å drøfte retningen som plattformen og fondet skal ta i fremtiden

- a. NVHs forsøksdyravdeling arrangerte en åpen konferanse med tittel ”*Status og visjoner for en norsk plattform og statlig pengefond for alternativer til dyreforsøk*” på Adamstua den 17. oktober 2006 (<http://oslovet.veths.no/dokument.aspx?dokument=253>). Tilsammen 65 deltagere, fra alle de fire interessepartene var tilstede. Konferansen ble etterfulgt den 18. oktober med et mer uformelt møte hvor et mindre utvalg av deltagerne diskuterte konkrete satsingsområder og utfordringer for plattformen i lys av innspill fra konferansen. Statsrådene fra de tre matdepartementene var invitert til å presentere sine visjoner for en plattform og fond, og Lars Sponheim (statsråd da Stortingsmeldingen nr. 12 (2002-2003) Om dyrehold og dyrevelferd ble presentert for Stortinget) ble invitert til å åpne konferansen. Statsrådene og Sponheim hadde dessverre ikke anledningen til å delta. LMD og FKD var representert med bl.a. ekspedisjonssjef Guri Tveito som holdt innlegg på vegne av LMD & FKD. Programmet for konferansen og alle presentasjonene er tilgjengelige på plattformens Internetsider (<http://oslovet.veths.no/dokument.aspx?dokument=253>, vedlegg 22).
- b. Et av tiltakene etter diskusjonene den 18. oktober var enighet om å utarbeide et sett med FAQs (Frequently Asked Questions) om plattformkonseptet og pengefondet, som plasseres på plattformens Internetsider. Arbeidet med dette er ikke fullført pr. dags dato men vil prioriteres tidlig i 2007.

7. Fortsette plattformarbeid slik det er skissert i sluttrapporten fra plattformprosjektet for 2005, i den utstrekningen som midlene i dette oppdraget strekker til

Dette punktet overlapper mandatet under pkt. 1 i kontrakten, og de alle fleste tiltakene er gjengitt under det punktet. I tillegg er det utarbeidet et detaljert forslag til aktivitetsplan for plattformen i 2007 (se nedenfor).

8. Gjøre resultatene av dette arbeidet lett tilgjengelig for brukere av forsøksdyr

- a. I starten av prosjektet ble det opprettet en referansegruppe med representanter fra alle de største forskningsinstitusjonene som anvender forsøksfisk (vedlegg 5) samt

representanter for de ansvarshavende på avdelinger hvor det hovedsakelig brukes pattedyr. Gruppen er blitt holdt løpende orientert om fremdriften i prosjektet pr. email og har fått muligheten til å komme med innspill.

- b. All informasjon fra prosjektet er fortløpende publisert på Forsøksdyravdelingens egne Internett-sider (vedlegg 9) og trafikken er stor (vedlegg 7). Ifølge statistikkprogrammet SmarterStats er det i gjennomsnitt ca. 2.000 unike brukere av Internettssidene daglig, og disse åpner ca. 4.000 sider. Antallet treff viser en svak økning siden Internettssidene ble lansert i 2005 og ligger i gjennomsnitt på ca. 420.000 pr. måned (vedlegg 7).
- c. De ansvarshavende på landets forsøksdyravdelinger er blitt løpende orienterte om fremdriften i prosjektet via en epost-liste som er drevet og finansiert av NVHs forsøksdyravdeling. Denne listen er pr. idag den eneste listen som finnes for toveis kommunikasjon med landets ansvarshavende.
- d. Forsøksdyravdelingen har i flere år bidratt i arbeidet med å holde oversikt over forsøksdyravdelinger og ansvarshavende. Avdelingen brukte mye tid i 2006 til å sammenligne sine egne lister med FDU's offisielle lister, samt kontakte enkeltpersoner for å kvalitetssikre innholdet.
- e. Forsøksdyravdelingens leder er medlem av en lukket internasjonale epostliste for diskusjoner innenfor forsøksdyrlære, CompMed (*Comparative Medicine List*, http://www.aalas.org/online_resources/listserves.asp). Medlemskapet i denne listen har gjort det mulig for avdelingen å kanalisere spørsmål fra norske forskere til en internasjonal gruppe. Denne tjenesten ble midlertidig stanset i forbindelse med omleggingen av brannmuren på NVHs datatjenester, men dette problemet ble løst i 2006 slik at avdelingen både kan følge med i disse diskusjoner samt overføre spørsmål fra norske forskere og ansvarshavende til listen.
- f. Adrian Smith holdt et innlegg til Næringskomitéen under deres åpen høring den 25. oktober 2006 om forslaget til statsbudsjettet for 2007, se vedlegg 23.
- g. Adrian Smith holdt et innlegg om bruken av forsøksdyr i Norge til Rådet for dyreetikk under deres møte den 7. desember 2006, se vedlegg 24. Under møtet ble det vedtatt å invitere Stortingets næringskomité til en halv dag, enten på NVH eller i Stortinget, for å diskutere spørsmål knyttet til dette emnet. Utfallet av denne henvendelsen er pr. dags dato ukjent.

9. Foreta faktautredninger på oppdrag fra Forsøksdyrutvalget som grunnlag for utvalgets prinsippavgjørelser

Det er ikke forekommet direkte henvendelser om bistand fra FDU, men det gode samarbeid har fortsatt i 2006. Forsøksdyrutvalgets (FDU) sekretær Bjørn Groven har kontor på Adamstuen i nabobygget til Forsøksdyravdelingen. Samarbeidet har fungert godt og informasjonsutvekslingen har vært god. Gunvor Knudsen som var engasjert på prosjektet i 4,5 måneder i 2005, er nå ansatt i 100% stilling som førstekonsulent i sekretariatet til FDU og dette styrker ytterligere det gjensidige samarbeidet. Følgende faktautredninger er foretatt på plattform-prosjektets eget initiativ:

- a. Plattform-prosjektet er kjent med at dagens system for tilsyn med forsøksdyravdelinger og dyreforsøk er under diskusjon i Mattilsynet. Prosjektet satte fokus på behovet for bedre inspeksjonsvirksomhet ved å sende et brev til MT vedlagt et forslag til hvordan situasjonen kunne forbedres (se vedlegg 25).
- b. Erfaringsmessig er det et stort behov for retningslinjer som utfyller nasjonal lovgivning om dyreforsøk ved å gi praktiske råd på spesielt krevende eller kontroversielle områder. Norge har få slike retningslinjer. Arbeidet med å samle inn eksisterende retningslinjer og legge dem ut på Internettssidene til Forsøksdyravdelingen (<http://oslovet.veths.no>) og fiskeprosjektet (<http://oslovet.veths.no/fish>) ble påbegynt i 2005 og videreført i 2006.
- c. Forsøksdyravdelingen sendte en epost til MT den 31. mars 2006 (vedlegg 26) som retter fokus på behovet for å revurdere betegnelsene og utdanningskravene brukt i Norge for forsøksdyrteknikere.
- d. Forsøksdyravdelingen sendte en epost til MT den 31. mars 2006 (vedlegg 27) som påpeker behovet for retningslinjer for bruken av dyr i undervisningen. En omfattende oversikt over alle utkastene til slike retningslinjer som NVH kjenner til siden 80-årene, ble sendt til Forsøksdyrutvalgets sekretariat (vedlegg 28). Flere av disse er dokumentene som dagens medlemmer av Forsøksdyrutvalget og sekretariatet ikke kjenner til. Plattformen håper at disse utkastene vil bli brukt til å fastsette permanente retningslinjer for bruken av dyr på dette viktige området.
- e. Adrian Smith bisto Mattilsynet den 11. desember 2006 under en inspeksjon av dyreavdelingen ved Instituttet for molekylær biovitenskap, Universitetet i Oslo.

Innspill fra departementene, politikere og massemediene i 2006

Forsøksdyravdelingen har drevet betydelig kontaktvirksomhet ovenfor politikere som har vist interesse for alternativer til dyreforsøk. Saken er blitt tatt opp i Stortinget og plattformen er nevnt i regjeringens forslag til statsbudsjett for 2007:

Skriftlige spørsmål i Stortinget

Tre skriftlige spørsmål ble stilt i Stortinget i juni:

<http://oslovet.veths.no/dokument.aspx?dokument=250>). Besvarelsene fra Landbruks- og matministeren var relativt like, og konkluderte slik:

‘Erfaringene så langt med den midlertidige plattformen har vært meget gode.

Landbruks- og matdepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet har nettopp mottatt en utredning fra Mattilsynet som gir en tilråding om hvordan en permanent plattform kan gjennomføres.

Departementene har bedt Mattilsynet om en tilsvarende utredning om etablering av et forsknings- og utviklingsfond for alternativer til dyreforsøk.

Departementene vil vurdere forslagene fra Mattilsynet samlet når vurderingen om etableringen av forsknings- og utviklingsfondet foreligger. Det blir da tatt stilling til når en plattform for alternativer til forsøksdyr kan etableres og et forsknings- og utviklingsfond opprettes.’

Møte med representanter for LMD & FKD

Forsøksdyravdelingen v/ Adrian Smith ble invitert til LMD den 31. august 2006 for å informere om status vedrørende etableringen av en plattform og pengefond. Deltagerne var:

Ekspedisjonssjef Guri Tveito, LMD

Avdelingsdirektør Eva Helene Ellingsen Grendstad, LMD

Rådgiver Ragna Følling Elgjo, LMD

Rådgiver Olav Lyngset, LMD

Avdelingsdirektør Yngve Torgersen, FKD

Rådgiver Tone Holthe Svensen, FKD

Det ble satt av tid til en grundig gjennomgang av tankene bak en nasjonal plattform og pengefond, i historisk perspektiv fra ratifiseringen av Europakonvensjonen om beskyttelse av

forsøksdyr i 1986. Det ble stilt mange spørsmål. Deltagerne uttrykte tilfredsstillelse med plattformarbeidet som er gjort hittil og informerte at de hadde tilstrekkelig informasjon for å arbeide med utformingen av statsbudsjettet for 2007, som senere ble offentliggjort (6. oktober 2006). I og med at statsbudsjettet ikke var offentlig på møtetidspunktet kom det derfor ingen konkrete tiltak ut fra møtet.

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2007

Plattformen, men ikke fondet, er nevnt i forslaget til statsbudsjettet for 2007 under kapitlene som omtaler LMD (vedlegg 29) og FKD (vedlegg 30). Den midlertidige plattformen er bekymret for at ingen av disse omtalene nevner konkrete beløp for en permanent plattform, og likedan at etableringen av et fond vil bli ytterligere forsinket i og med at det ikke nevnes i det hele tatt i budsjettforslaget. Det gjenstår å se hva som skjer når budsjettforslaget realitetsbehandles våren 2007.

Oppslag i massemediene

Det var to store oppslag i Verdens Gang i juni om dyreforsøk og alternativer, hvor planene for en plattform og fond er presentert. Det ene oppslaget ble etterfulgt av tre kronikker, den ene skrevet av Adrian Smith og Renate Johansen. Oppslagene er gjengitt i vedlegg 31.

Anbefalinger for arbeidsoppgaver til en permanent plattform

Dette avsnittet bygger på anbefalingene i den midlertidige plattformens rapport fra desember 2005, med modifikasjoner i lys av utviklingen i saken i 2006.

- **Plattformens organisering**

- Et detaljert forslag til modell for en permanent norsk plattform ble beskrevet i 2005 i en egen rapport med tittel '*A Norwegian Platform for Alternatives to Animal Experimentation*' (<http://oslovet.veths.no/platform/report/norecopa.pdf>). Plattformen anbefales organisert som stiftelse med styre, representantskap og valgkomité. Begrunnelsen for valg av denne modellen er gitt, og det er utarbeidet forslag til vedtektene.
- *ecopa* forventer at alle de 4 interessepartene rundt dyreforsøk er representert i plattformen:
  - Det akademiske miljøet
  - Dyrevernbevegelsen
  - Forvaltningen
  - Industrien
- Rapporten '*Platforms and funds for alternatives to animal experimentation*', utarbeidet av den midlertidige plattformen i 2005 (<http://oslovet.veths.no/platform/report/ecopaplatforms.pdf>) gir en grundig gjennomgang av hvordan plattformer for alternativer er organisert i andre land. Nasjonale plattformer må tilpasses det nettverket som eventuelt allerede eksisterer. Dette nettverket er svært begrenset i Norge i dag, så plattformen vil få en viktig oppgave med å sette alternativer på dagsorden, og vil derfor trenge vesentlige ressurser for å kunne utføre sitt mandat.
- For at plattformen skal fungere som et kompetansesenter må plattformens medlemmer og ansatte ha bred kompetanse innen forsøksdyrlære og andre oppgaver som skissert i punktene nedenfor.
- Norges veterinærhøgskole har nylig ansatt en professor i dyrevelferd og en professor i fysiologi med spesialkompetanse innenfor fisk. Det er viktig at plattformen får et nært samarbeid med professoratene og forskningsaktiviten rundt disse stillingene.

- For å unngå at arbeidet og kompetansen som er opparbeidet gjennom forprosjektet skal gå tapt, anbefales det å ta en relativt rask beslutning om videreføring av plattformsarbeidet.
  - Vår konkrete anbefaling for oppstart av en permanent plattform innebærer et sekretariat, som bør bestå av 1,5 årsverk: en heltids stilling som seniorrådgiver med bred kompetanse innen de aktuelle fagområdene, samt en deltidsstilling som sekretær. Behovet for ytterligere stillinger og kjøp av tjenester fra andre instanser må vurderes fortløpende ut i fra plattformens oppgaver, og det er sannsynlig at plattformen vil ha bruk for flere *ad hoc* ekspertgrupper som oppnevnes for kortere perioder. Likedan vil plattformen kunne dra fordel av eksisterende ekspertkomitéer, som f.eks. Vitenskapskomitéen. Seniorrådgiveren bør ha bred erfaring innen forsøksdyrlære, helst både på fisk og pattedyr. Det vil være gunstig, men ikke nødvendigvis et krav, at sekretærens kontor plass var i nærheten av rådgiverens. Medlemmene i plattformen kan holde daglig kontakt via epost, internett og telefon/videokonferanse.
  - Et avgjørende punkt for plattformens størrelse og organisering er om den skal forvalte et forskningsfond, slik Næringskomitéen anbefalte da Stortingsmeldingen ble presentert for Stortinget. Opprettelse av et slikt fond vil derfor kreve en ny vurdering av plattformens organisering. Mange europeiske land har fond med tildels betydelige beløp til forskning innenfor de tre R'ene (<http://oslovet.veths.no/platform/report/ecopaplatforms.pdf>). Den svenske stat har i mange år bevilget mellom 3 og 15 millioner kroner årlig til dette formålet. Opprettelsen av et permanent, statlig politisk-uavhengig pengefond bør være en høy prioritet for Norge.
- **Plattformens hovedoppgave er å arbeide for en bedre 3R strategi innen norsk forskning**
    - I følge *ecopa* skal plattformene fokusere på:
      - 'Facilitate the exchange of scientific information, expertise and experience'
      - 'Enhance further development and implementation of 3R-methods'
      - 'Raise public, governmental and scientific awareness for better acceptance of 3R-alternatives'
    - Hovedsakelig består oppgavene av:
      - Kompetanseutvikling (innsamling av kunnskap og fremskaffing av ny)

- Møter (interne, eksterne, nasjonale og internasjonale)
  - Informasjonsarbeid (forelesninger, undervisning, Internett-publiseringer, vitenskaplige og populærvitenskapelige artikler)
  - Rådgivning og lobbyvirksomhet (ovenfor myndigheter, forskningsråd m.fl.)
- Plattformen må fokusere på å dokumentere dagens situasjon og peke på muligheter for forbedringer. Utfordringen ligger i å skape en forståelse for hvorfor en forbedring er viktig og utøve innflytelse for å få det gjennomført.
  - Det informasjonsarbeidet som er startet i forprosjektet i form av informasjon på Internett og publiserte artikler må videreføres og forsterkes. Målgruppene er forskere, myndigheter, dyrevernbewegelsen, industrien og samfunnet forøvrig.
  - Lærdom fra andre land vil være svært nyttig og deltagelse på internasjonale møter samt kontakt med andre plattformer må derfor prioriteres. Den midlertidige plattformen trykket en omfattende globale oversikt over internasjonale organisasjoner innen forsøksdyrlære og 3R-strategi i 2005 (<http://www.ufaw.org.uk/v14main.php#j1>). Under *ecopas* årsmøte i november 2006 ble Adrian Smith oppmerksom på en oversikt over europeiske organisasjoner som promoterer de tre R'ene laget av EPAA (European Partnership for Alternative Approaches to Animal Testing, http://ec.europa.eu/enterprise/epaa/index_en.htm). Oversikten er tilgjengelig på Internett (http://ec.europa.eu/enterprise/epaa/wg3_org_list.pdf) og bør benyttes og videreutvikles av plattformen i 2007. Plattformen må i tillegg til å delta på de internasjonale aktiviteter som finnes, selv sette dagsorden og påvirke den internasjonale debatten.
  - Så lenge det ikke finnes et eget forskningsfond for alternativer i Norge må plattformen arbeide aktivt overfor Norges forskningsråd og andre forskningsfond. Det er imidlertid begrensede muligheter i Norge for finansiering av alternativer, og et eget fond bør derfor prioriteres høyt.
  - Spekteret av myndighetsorganer som direkte og indirekte har innflytelse på bruken av forsøksdyr er stort. I tillegg til departementene for landbruk og fiske, inkludert Mattilsynet, må plattformen arbeide ovenfor organer med innflytelse over bl.a. legemiddellovgivning og kjemikalietesting. Informasjons- og lobbyvirksomheten vil derfor kreve en bred kompetanse.

- Forsøksdyravdelingen ved NVH har i mange år arrangert kurs i forsøksdyrlære både for forskere innen fisk og pattedyr. Plattformen bør arbeide for å styrke disse kursene, som bør omorganiseres i én del for fiskeforskere og en annen for de som bruker pattedyr.
- I følge Akvakulturdriftsforskriften §6 må alle som arbeider med fisk i oppdrett og forskning, hvert femte år dokumentere kunnskaper innen fiskevelferd gjennom et kurs godkjent av Mattilsynet. Denne paragrafen trer i kraft fra 2010 og kravene til kurset er ikke publisert enda. Plattformen bør bidra med sin kompetanse ved utvikling og gjennomføring av kursene.
- **Den norske plattformen bør ta et overordnet ansvar for å få større fokus på en 3R-strategi innen fiskeforskning, både nasjonalt og internasjonalt.**
  - Over 80% av forsøksdyrene i Norge er fisk. Mye av fiskeforskningen i Europa er rettet mot norsk oppdrettsfisk. Plattformen må derfor ha eller skaffe seg god kunnskap om bruk av fisk i forskning og fiskeforskning i sin helhet.
  - Till tross for en økende fokus på fiskevelferd i opinionen er det fremdeles svært lite fokus på 3R-strategi innen fiskeforskning, både i Norge og internasjonalt. Ingen av de etablerte europeiske plattformene for alternativer har vesentlig fokus på bruken av fisk i forskningen. Den norske plattformen bør derfor ta et hovedansvar på dette området.
  - Internasjonal harmonisering av retningslinjer for bruk av fisk i forskningen er viktig for å unngå at forskning flyttes fra land med høy fokus til de med lavere fokus på, for eksempel, fiskevelferd. Den norske plattformen bør derfor arbeide for økt fokus på 3R-strategi for fiskeforskning internasjonalt.
  - På fisk brukes ofte betegnelsen '4 R-strategi' der man bruker "Relevans" i tillegg til de klassiske 3-Rene. Dette kommer av at man til tross for intensiv testing av fiskevaksiner, opplever både lav beskyttelse og bi-effekter på fisken i felten. Man kan derfor stille spørsmålstegn ved om de obligatoriske testene som utføres på fisk, ved for eksempel testing av fiskevaksiner, er relevante nok.
  - Alternativer til bruk av levende fisk i tester er pr. idag få. Plattformen må derfor være en pådriver for å stimulere grunnleggende forskning som skal til for å etablere fremtidige alternativer.

- **Plattformen bør arbeide for å skape et internasjonalt nettverk for fiskeforskere innenfor forsøksdyrmiljøet.**
  - Forskere innen forsøksdyrlære er vel organisert på både nordisk (Scand-LAS, <http://www.scandlas.org>) og internasjonalt plan (<http://www.ufaw.org.uk/v14main.php#j1>). Da fiskeforskere har en del andre utfordringer enn de som arbeider med mus og rotter, har det lenge vært ønskelig med et eget 'møtested' for fiskeforskere. Den norske plattformen bør derfor arbeide for å danne et internasjonalt nettverk for fiskeforskere innen forsøksdyrlære.
  - Under det internasjonale møtet på Gardermoen i mai 2005, arrangert av den midlertidige plattformen, kom det tydelig frem fra deltagerne at dette var et etterlengtet møte, og de ønsket seg flere muligheter til å møte, spesielt innenfor temaene '*Optimal bruk av fisk i forskning*' og '*Standardisering av metoder, prosedyrer og retningslinjer*'. Den norske plattformen bør derfor arbeide for flere internasjonale møter innen disse temaene.
  - I tillegg til fysiske møter kan et nettverk bygges opp via internett. I forprosjektet har man startet dette arbeidet med å lage Internett-sider som bl.a. inneholder en samling av lenker til retningslinjer og annen informasjon relatert til bruk av fisk i forskning. Informasjon om de 3 R'ene på fisk finnes i artikler, protokoller og Internett-publiseringer. Det er vanskelig å holde seg oppdatert innen fagområder relatert til en 3R-strategi gjennom de mer generelle databasene for vitenskapelig litteratur, og egne databaser er derfor nødvendige. Forsøksdyravdelingen ved NVH driver allerede databasene NORINA og Textbase for henholdsvis audiovisuelle hjelpemidler og bøker. Den samme databaseløsningen som er blitt utviklet under forprosjektet kan utvides til å danne en ny database for publikasjoner innen de 3 R'ene på fisk.
  - I tillegg til et internett-sted der fiskeforskere kan finne informasjon om de 3 R'ene, er det behov for et internettforum for diskusjon og utveksling av erfaringer. Databasen for publikasjoner kunne bl.a. utvides med muligheter til å kommentere publikasjonene, slik det gjøres på <http://www.dinside.no>. Et lukket debattforum der fiskeforskere kan debattere '*Optimal bruk av fisk i forskning*' samt utveksle erfaringer, diskutere ulike protokoller og prosedyrer vil også være svært nyttig. Internett-debattene, i tillegg til internasjonale møter, vil øke tempoet i harmoniseringsprosessen og legge grunnlaget for å få etablere internasjonalt

aksepterte retningslinjer, validerte metoder og ikke minst introduksjonen av alternativer.

- Da forskere fremdeles diskuterer om fisk har evne til å lide og føle smerte er det mange spesielle utfordringer innen dyrevelferd for fisk. Plattformen må derfor adressere dette temaet og være en aktiv del i den debatten som foregår, samt være en pådriver for økt forskning på dette feltet.

Forslag til aktivitetsplan for 2007

• Organisering av en permanent plattform

- Plattformarbeidet bør knyttes til en veletablert forskningsinstitusjon innen forsøksdyrlære og alternativer. Institusjonens leder bør få et lederansvar for oppstarten av plattformen i form av ansettelse av personene i sekretariatet samt valg av interimsstyre. Når et endelig styre er på plass overtar det som øverste organ for plattformen.
- Sekretariatet får ansvar for den daglige driften av plattformen og framdriften av prosjekter.
- Et interimsstyre med representanter fra de 4 interessepartene må etableres. Interimsstyret får så i oppdrag å etablere et system for hvordan fremtidige styremedlemmer i best mulig grad skal representere sin interessepart:
  - Hvem skal velge representantene?
  - Hvordan skal representantene få innspill fra andre innenfor sin interessepart?
  - Hvordan skal representantene formidle styrets beslutninger og andre innspill til andre innenfor sin interessepart?
  - Man kan se for seg at hver representant har en referansegruppe eller organisasjoner å støtte seg til.
- Styre og sekretærens arbeidsform må tilpasses plattformens oppgaver og personene som ansettes. Interimsstyret bør likevel utarbeide en protokoll for hovedtrekkene i arbeidsformen:
  - Avklare forhold og ansvarsfordeling til FDU
  - Avklare tilknytning og arbeidsform i forhold til internasjonale organisasjoner

- Samarbeid med NFR
  - Plattformen må ha midler til å skaffe kompetanse utenfra når dette anses som nødvendig for å løse plattformens oppgaver. Rutiner for dette, inkludert mal til kontrakter, må utformes.
- **Informasjonsarbeid om plattformen**
  - Styret må lage en strategi for informasjonsflyt til de fire interessepartnerne.
  - I tillegg til interessepartene som er representert i styret er det viktig å nå ut til samfunnet forøvrig.
    - Plattformens mål må være både å starte debatter i media og delta aktivt i debatter som andre starter.
    - I starten må plattformens dannelse markedsføres slik at plattformens navn og oppgaver blir kjent. Dette vil kreve en mediastrategi inkludert utvikling av navn og logo med god gjenkjenningseffekt. Vi foreslår navnet **Norecopa**, tilsvarende navnene til plattformene som allerede eksisterer i Sverige (Swecopa) og Danmark (Dacopa). Vi har registrert Norecopa som domenenavn (se nedenfor).
    - Pressemeldinger i form av nyheter på Internett bør produseres jevnlig.
    - Populærvitenskaplige artikler bør prioriteres.
    - Internett-sidene må oppdateres kontinuerlig.
    - Databasene NORINA og Textbase må fortsatt forsterkes som en viktig del av informasjonsarbeidet og kompetanseoppbygningen. Videre må det vurderes en tredje database for artikler og Internett-publikasjoner. Spesielt på fisk er det få bøker innen forsøksdyrlære og her vil andre publikasjoner være viktige i mange år fremover.
- **Konkrete arbeidsoppgaver for plattformen**
  1. Forsøksdyravdelingen har siden 1980-tallet arrangert kurs i forsøksdyrlære for alle kategorier personer som planlegger og utfører dyreforsøk. NVH var en aktiv samarbeidspartner da Landbruksdepartementet utarbeidet formelle krav til utdanning på slutten av 90-tallet, og det var Høgskolen som utarbeidet utkastene til faglig innhold og kurslengde, basert på retningslinjer som ble utviklet samtidig i resten av Europa i regi av organisasjonen FELASA (*Federation of European Laboratory*

Animal Science Associations, <http://www.felasa.org>). En oversikt over disse kravene ble laget av plattformprosjektet i 2005 og distribuert til alle landets forsøksdyravdelinger samt lagt ute på Internett (<http://oslovet.veths.no/dokument.aspx?dokument=74>). FELASA har nylig stiftet et organ for akkreditering av kurs i forsøksdyrlære og har så langt akkreditert 9 kurs i Europa (http://www.felasa.eu/Accreditation/Accredited_courses.htm). Plattformen bør ta opp med Mattilsynet dagens inndeling av kategorier personer som arbeider med forsøksdyr, fordi den norske modellen er annerledes enn modellen som FELASA opererer med.

2. Dyrevelferd er en grunnleggende del av forsøksdyrlære og stimulering av videre forskning innen dette området er derfor viktig. En stor rapport om forskningsbehov innen dyrevelferd ble i 2005 levert til Norges Forskningsråd. Forsøksdyravdelingen deltok ved å skrive kapitlet om forskningsbehov innen dyrevelferd hos forsøksdyr. Hele rapporten er tilgjengelig på Internett: <http://www.aquamedicine.no/artikkel.asp?artikkel=141>. Dette prosjektet var finansiert av NFR for 1 million kroner. En tilsvarende rapport om forskningsbehov innen de 3 R'ene kan være en strukturert måte å få oversikt over dagens situasjon og fremtidige behov. En slik rapport vil kreve innspill fra en rekke instanser og vil trolig sprengte plattformens budsjettammer. Første trinn vil derfor være å søke NFR om midler til en slik utredning.
3. For å få en målrettet 3R-strategi for fiskeforskning er det viktig å skaffe bedre dokumentasjon av hva forsøksfisk brukes til i dag. Rapporten '*Analyse av forsøksfisk benyttet i Norge i 2003: Antall, arter og formål*' (<http://oslovet.veths.no/analysisfish2003.pdf>) viser tydelig at det er svært mangelfulle opplysninger på dette område. Arbeidet med å forbedre rutiner for innrapportering av forsøksfisk er allerede startet i samarbeid med FDU og dette arbeidet må videreføres i 2007. Hovedoppgavene vil være å finne bedre definisjoner for hva som er et forsøksdyr og rapportering av hva den brukes til.
4. Norge får trolig en ny dyrevelferdslov i 2007 som erstatning for dagens dyrevernllov. Denne loven bør følges opp så raskt som mulig av en ny utgave av Forskrift om forsøk med dyr. Plattformen bør ta aktivt del i denne prosessen og være en drivkraft for å få en bedre 3R-strategi inn i lovverket. Definisjon av "dyr" og "forsøk" bør diskuteres på nytt i forbindelse med forskriftsendringen. Den midlertidige plattformen leverte et innspill til dette arbeidet i 2005 (vedlegg 32).

5. Fisk som er brukt til testing av vaksiner utgjør den aller største gruppen av forsøksdyr i Norge i dag. En av hovedkonklusjonene i den midlertidige plattformens rapport fra 2005 med tittel '*Acts and Regulations concerning the Care and Use of Fish in Norwegian Research*' (<http://oslovet.veths.no/fishlaws.pdf>) er at reglene for godkjenning av fiskevaksiner åpner i alt for liten grad for en 3R-strategi. Plattformen bør derfor fokusere på å finne ut hvordan disse reglene kan endres og stimulere til forskning som kan gi flere alternativer på dette område.
6. Det er viktig at plattformen tar kontakt med internasjonale komitéer og arbeidsgrupper som arbeider med tema relatert til 3R-strategi og dyrevelferd generelt. Målet i 2007 må være å kartlegge alle slike komitéer og legge en strategi for hvordan plattformen kan påvirke prosessene. Man kan for eksempel ta kontakt med eventuelle norske representanter i disse komitéene og tilby plattformens kompetanse som støtte i arbeidet. Blant komitéene kan nevnes:
  - a. COST action B24 'Laboratory Animal Science and Welfare' (<http://biomedicum.ut.ee/costb24/>) har etablert en arbeidsgruppe (WG1) for å se på '*Housing of animals and scientific integrity*'.
  - b. Da forsøksfisk i hovedsak anvendes i Skandinavia, er organisasjonen ScandLAS (<http://www.scandlas.org>) oppfordret til å danne en arbeidsgruppe som kan komme med innspill til COST på dette fagfeltet (<http://www.med.uib.no/scandlas/fish/wg-fish.htm>). I rapporten fra 2005 skrev den midlertidige plattformen at dette bør prioriteres i begynnelsen av 2006. En arbeidsgruppe for fisk er blitt etablert i 2006, under ledelse av professor Svante Winberg, Norges veterinærhøgskole.
  - c. Norge har også nylig underskrevet COST-Action 867 '*Welfare of fish in European aquaculture*' (http://www.cost.esf.org/index.php?id=181&action_number=867). Anlegg for forsøksfisk regnes i lovverket som akvakultur, og alle regler for akvakultur er derfor aktuelle for forsøksfisk (beskrevet i rapporten fra den midlertidige plattformen i 2005, *Acts & Regulations concerning the Care and Use of Fish in Norwegian Research*, <http://oslovet.veths.no/fishlaws.pdf>). Prosjektet er startet av professor Anders Kiessling fra Norge og han er også Norges representant i komitéen. Plattformen bør både utnytte den kompetanse som kommer frem i dette prosjektet og bidra med sin egen kompetanse på området fiskevelferd.

- d. Norges representant i OIEs arbeidsgruppe innen dyrevelferd (<http://www.oie.int>), professor Tore Håstein, har et spesielt ansvar for området fiskevelferd og er leder av to *ad hoc* grupper som utarbeider retningslinjer for transport og slakting av fisk. Dette arbeidet og andre arbeidsgrupper innen OIE relatert til 3R-strategi må følges opp av plattformen.
7. Den norske plattformen bør stå i spissen for å danne et internasjonalt nettverk av fiskeforskere og bør være en aktiv premissleverandør til kunnskapsbasen innenfor de tre R'ene:
- a. Inntil internasjonale aksepterte og validerte metoder er etablert for fisk er det et stort behov for utveksling av erfaringer mellom fiskeforskere. Dette kan gjøres både ved at forskerne samles på møter og ved å danne et debattforum på internett.
  - b. Nettverket bør være medlem av, eller knyttes til allerede eksisterende internasjonale organisasjonene innen forsøksdyrlære.
  - c. Plattformen bør videre arbeide for at dette nye nettverket arrangerer internasjonale møter av typen som ble arrangert på Gardermoen i mai 2005. Slike møter er effektive for å videreutvikle nettverk og gir fiskeforskere mulighet til å treffes og utveksle erfaringer.
  - d. Arbeidet med å samle Internett-lenker til publikasjoner innen temaer relatert til bruk av fisk i forskning bør videreføres.
  - e. En database for publikasjoner innen 3R-strategi for fisk på samme måte som Textbase, bør etableres, med muligheter for å diskutere innholdet. Kommentarer til eksisterende publikasjoner vil være svært nyttig i arbeidet med å videreutvikle nye retningslinjer og protokoller.
  - f. Det er et stort behov for et lukket internettforum der fiskeforskere kan stille spørsmål og få svar innen temaer relatert til '*Optimal bruk og stell av fisk i forskning*' samt alternativer til fiskeforsøk.
  - g. Arbeidet som er publisert i 2006 (vedlegg 8) med generelle retningslinjer for helsemonitorering på fisk må videreføres med artsspesifikke retningslinjer. Målet i 2007 bør være å publisere en artikkel med forslag til retningslinjer for laksefisk.
  - h. To andre hovedområder innen fiskeforskning som trenger standardisering er selve forsøksfisken og vannkvaliteten. Disse to parameterne har enorm innflytelse på forskningsresultatene og de varierer mye i ulike forsøksoppsett

som anvendes i dag. Som en begynnelse, bør det utarbeides dokumentasjon av dagens situasjon hvor det fokuseres på muligheter for forbedringer.

- i. Spesielt når det gjelder anestesi og smertelindring på fisk er det etterlyst en oversikt over anbefalte preparater og doseringer på ulike fiske arter i ulike forskningssituasjoner. Dette område bør derfor prioriteres og oversikten bør publiseres både på Internett, som vitenskapelig artikkel og som et kapittel i den nye utgaven av forsøksdyrkompendiet for fisk.
- j. Et annet område som er svært lite dokumentert på fisk er mulighetene for, og erfaringer, med miljøberikelse. Man bør starte her også med å kartlegge den nåværende situasjonen og mulighetene med dagens systemer.

Regnskap for prosjektet

Regnskapet for forprosjektet er ført i Norges veterinærhøgskoles regnskapssystem og tallene er hentet fra økonomiprogram Agresso. Prosjektets regnskap er dermed gjenstand for revisjon på lik linje med resten av Høgskolens budsjett. Det ble opprettet egen underbudsjett-enhet for prosjektet, nr. 1806, allerede i 2004 og denne enheten er videreført i 2006 med følgende budsjett:

Grunnkapital, etablering av plattform	kr. 100.000
Arbeid utført av interimstyre	kr. 50.000
Engasjement av medarbeidere til plattformarbeid	kr. 220.000
Datautstyr, driftsrekvisita og reiseutgifter	kr. 30.000
Plattformkonferanse, Oslo	kr. 150.000
Tilsammen	kr. 550.000

Som det fremgår ovenfor ble tilsammen kr. 150.000 satt av til grunnkapital og styrearbeid for den permanente plattformen. Plattform-prosjektet fikk imidlertid ikke klarsignalet til å etablere en permanent plattform i 2006. I tillegg fikk prosjektet et overskudd i forhold til dette budsjettet på kr. 24.862,-. Forsøksdyravdelingen har derimot brukt mange ressurser på plattformprosjektet som ikke inngår i budsjettet, i form av arbeidstid (anslått til ca. 250 timer) og driftsmidler. Dessuten bidro Forsøksdyravdelingen med kr. 110.000 av egne midler til plattformarbeidet i 2005. Det er derfor blitt overført kr. 175.000 fra denne budsjettenhet til Forsøksdyravdelingens hovedbudenhet, slik at nettoresultatet for plattformprosjektet i 2006 er et underskudd på kr.138,21. En fullstendig oversikt over regnskapet for prosjektet vises i vedlegg 33.

Oversikt over vedlegg

1. Notat fra Mattilsynet datert 4.11.04 om 'Orientering om plattform for alternativer til dyreforsøk'
2. Kontrakt mellom Mattilsynet og NVH om 'Etablering av nasjonal plattform og forsknings- og utviklingspengefond for alternativer til dyreforsøk' for perioden 01.01.06 – 31.12.06
3. Brev fra Mattilsynet datert 14.7.05 til NVH om et 'Forsknings- og utviklingsfond for forsøksdyr'
4. Fremdriftsplan for prosjektet i 2006
5. Oversikt over medlemmene i referansegruppen
6. Oversikt over de viktigste endringene i revisjonen av Appendiks A, ETS 123
7. Statistisk analyse av aktiviteten på <http://oslovet.veths.no>
8. Guidelines for health and welfare monitoring of fish in research
9. Internettssidene til Forsøksdyravdelingen, NVH (<http://oslovet.veths.no> og <http://film.oslovet.veths.no>)
10. Innlegg 'The NORINA and TextBase Website: new design and possibilities' World Congress on Animal Use and Alternatives, Berlin, august 2005
11. 'God helse er viktig for fiskens velferd', Norsk veterinærtidsskrift, januar 2006
12. Analyse av rapportering av forsøksdyr i 160 vitenskapelige artikler publisert i 8 tidsskrifter i 2004 (foreløpig rapport, trykkes som egen artikkel i 2007)
13. Svar til et europeiske spørreskjema om forskningsaktivitet innenfor alternativer til dyreforsøk i testing
14. Innlegg av Unni Grimholt ved Programkonferansen HAVBRUK 2006, Bergen, mars 2006
15. Innlegg av Renate Johansen ved Veterinære Fagdager, Trondheim, juni 2006
16. Innlegg av Renate Johansen ved årsmøtet til LAVA (Laboratory Animal Veterinarians Association), september 2006
17. Rapport fra eSI-møte, Alicante, september 2006
18. Innlegg av Adrian Smith ved konferansen 'Do Experimental Animals have a Future?', Bilthoven, oktober 2006
19. Innlegg av Adrian Smith ved årsmøtet til *ecopa*, Brussel, november 2006
20. Brev datert 16.06.06 fra Mattilsynet til LMD om en permanent plattform

21. Brev datert 27.07.06 fra Mattilsynet til LMD om et pengefond for alternativer
22. Programmet til konferansen 17.10.06 'Status og visjoner for en norsk plattform og fond for alternativer til dyreforsøk'
23. Innlegg av Adrian Smith under Næringskomitéens høring 25.10.06 om budsjettforslaget for 2007
24. Innlegg av Adrian Smith til Rådet for dyreetikk 07.12.06
25. Brev fra NVH til Mattilsynet datert 16.06.06 om regionale inspektører til forsøksdyravdelingene
26. Epost fra Forsøksdyravdelingen, NVH til Mattilsynet datert 31.03.06 om behovet for å revurdere betegnelse og utdanningskravene brukt i Norge for forsøksdyrteknikere
27. Epost fra Forsøksdyravdelingen, NVH til Mattilsynet datert 31.03.06 om behovet for retningslinjer for bruken av dyr i undervisningen
28. Telefax fra NVH til FDU om retningslinjer for bruken av dyr i undervisningen
29. Omtale av en nasjonal plattform i regjeringens forslag til statsbudsjettet for 2007, LMD
30. Omtale av en nasjonal plattform i regjeringens forslag til statsbudsjettet for 2007, FKD
31. Oppslag i Verdens Gang om dyreforsøk og en nasjonal plattform, juni/juli 2006
32. Innspill til arbeidsgruppen om ny dyrevelferdslov
33. Regnskap for plattform-prosjektet i 2006